

ปัญหา

เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับชะล้างพังทลายของหน้าดิน

(5) ลักษณะของแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ , ลำห้วย 14 แห่ง
- บึง 9 แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- อ่างเก็บน้ำ 9 แห่ง
- ฝาย 9 แห่ง
- บ่อน้ำตื้น 73 แห่ง
- ประปา 11 แห่ง
- อื่น ๆ

(6) ประวัติศาสตร์/ความเป็นมาตำบลทุ่งมะพร้าว

อำเภอเขากล้วย

ตำบลทุ่งมะพร้าว มาจากการเรียกสภาพพื้นที่ตั้งของหมู่บ้าน ซึ่งเล่ากันว่าที่ตั้งของตำบลทุ่งมะพร้าวนั้นเดิมตั้งอยู่บริเวณวัดหาดทรายสมบูรณ์ (แต่เดิมชื่อ วัดทุ่งมะพร้าว) มีลักษณะเป็นทุ่งนากว้างมีต้นมะพร้าวขึ้นอยู่เพียงต้นเดียวชาวบ้านจึงเรียกทุ่งนาแห่งนี้ว่าทุ่งมะพร้าวเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของต้นมะพร้าวที่มีขึ้นอยู่เพียงต้นเดียวตำบลทุ่งมะพร้าวเดิม เป็นที่ตั้งของอำเภอชื่อว่าอำเภอเขากล้วย (ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ในตำบลทุ่งมะพร้าวในปัจจุบัน) อำเภอเขากล้วยขณะนั้นเป็นชุมชนใหญ่ มีรายได้และผลประโยชน์จากการทำเหมืองแร่มากจึงได้รับการจัดตั้งเป็นอำเภอจากทางราชการ อำเภอเขากล้วย" ขณะนั้น ประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลเขากล้วย ลำภี ลำแก่น ท่าซอ นาเตย และบางคลี การทำเหมืองแร่เป็นเศรษฐกิจหลักของอำเภอเขากล้วย

ผลประโยชน์ที่นำไปสู่การตั้งอำเภอ

ข้อมูลใน ราชกิจจานุเบกษา และใบบอกมณฑลภูเก็ตระบุว่า:

เรื่องค่าภาคหลวง: รัฐจัดเก็บค่าภาคหลวงแร่ได้เป็นกอบเป็นกำจากเขตนี้ จึงต้องตั้ง "ที่ว่าอำเภอเขากล้วย" เพื่ออำนวยความสะดวกในการจดทะเบียนประทานบัตร และเก็บภาษีค่าธรรมเนียมต่างๆ ไม่ให้รั่วไหล

การควบคุมการทำเหมือง: การมีประทานบัตรทำให้รัฐสามารถควบคุมเขตแดนเหมืองแร่ไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันระหว่างเจ้าของเหมือง (ซึ่งสมัยก่อนมักมีเรื่องการแย่งสายแร่และทางน้ำ)

****อำเภอทุ่งมะพร้าว****

ต่อมาในอำเภอเขากล้วยมีการทำเหมืองแร่ถ่าน้อยลง ทางราชการเห็นว่าที่รางกล้าวหรือโรงถลุงแร่มีคนมากกว่า จึงย้ายที่ว่าการอำเภอจากบ้านเขากล้วยมาตั้งที่บริเวณโรงกลวง (ข้างคลองทุ่งมะพร้าว) ซึ่งที่ว่าการที่ย้ายอำเภอมายังที่ตั้งโรงกลวงนี้ตั้งอยู่ได้ไม่นาน ทางราชการเห็นว่าสถานที่บริเวณสามแยกทุ่งมะพร้าวมีทำเลที่เหมาะสมกว่า จึงเจรจากับนางแก้ว ชูสมบัติ เจ้าของที่ดินบริเวณสามแยกทุ่งมะพร้าว แลกเปลี่ยนสถานที่กันจากนั้นอำเภอเขากล้วยจึงพัฒนามาเป็น “อำเภอทุ่งมะพร้าว” ในปีพ.ศ. 2451 โดยมีกิ่งอำเภอท้ายเหมือง ขึ้นตรงต่ออำเภอทุ่งมะพร้าว ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 อำเภอทุ่งมะพร้าว

โดยขึ้นตรงต่อเมืองพังงา (มณฑลภูเก็ต) ขณะนั้นเป็น ชุมชนขนาดใหญ่ และมี รายได้มหาศาลจากการทำเหมืองแร่ดีบุก ซึ่งเป็นรายได้หลักของแผ่นดินในสมัยนั้น พื้นที่แถบ บ้านเขากล้วย (อำเภอเดิม) และ อำเภอทุ่งมะพร้าว จึงเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการปกครอง ดังนั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 พื้นที่ บ้านเขากล้วย-ทุ่งมะพร้าว จึงไม่ได้เป็นป่าเขาธรรมดา แต่เป็น “บ่อเงินบ่อทอง” ของมณฑลภูเก็ต บริเวณเชิงเขาเขากล้วยมีสายแร่ดีบุกที่สมบูรณ์มาก มีการทำเหมืองขุดและเหมืองหาบจำนวนมาก รายได้จากภาษีแร่ที่นี้สูงมาก จนรัฐต้องส่งข้าราชการมาตั้งที่ว่าการเพื่อคุมการจัดเก็บภาษี ปัจจุบันพื้นที่บ้านเขากล้วย หมู่ 5 บ้านทุ่งมะพร้าว หมู่ที่ 1 และรอบๆ ยังคงมี “ชุมชนเมืองเก่า” (แอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่เกิดจากการขุดแร่) ปรากฏให้เห็นหลายจุด

ทุ่งมะพร้าวในอดีตคือจุดพักสำคัญบน เส้นทางสายตะกั่วป่า-พังงา การเดินทางสมัยก่อนยังไม่มีถนนเพชรเกษม การเดินทางต้องใช้ช้างหรือเดินเท้าผ่านหุบเขา บ้านเขากล้วยและอำเภอทุ่งมะพร้าวคือจุดแวะพักที่สำคัญที่สุดก่อนจะข้ามเขาเข้าสู่ตัวเมืองพังงา เมื่อมีคนทำเหมืองและคนเดินทาง จึงเกิดตลาดขนาดใหญ่ มีโรงฝิ่น โรงเหล้า และร้านค้าของชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวจีนแต้จิ๋ว หรือ ชาวจีนโพ้นทะเลเกิดขึ้นมากมาย ในสมัยรัชกาลที่ 5 (ยุคเหมืองแร่รุ่งเรือง) ทุ่งมะพร้าวเป็นอำเภอที่มีชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานมาก อาคารในยุคนั้นจะมีลักษณะโครงสร้าง เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผสมไม้เนื้อแข็ง (ไม้หลุมพ้อ) ซึ่งหาได้ง่ายในพื้นที่พังงา เพราะทุ่งมะพร้าวเป็น “ชุมชนใหญ่ที่มีรายได้มาก” จากภาษีแร่ คหบดีและเจ้าของเหมืองแร่ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงนิยมสร้างบ้านเรือนเพื่อแสดงฐานะ โดยเลียนแบบสถาปัตยกรรมจากในตัวเมืองภูเก็ตหรือป็นัง การประดับตกแต่งมักใช้ปูนปั้นลวดลายพันธุ์พฤกษาหรือรูปสัตว์มงคลตามความเชื่อจีนบริเวณเหนือประตูและหน้าต่าง แม้กาลเวลาจะผ่านไป แต่ใน เขตตลาดทุ่งมะพร้าว ยังคงมีร่องรอยอาคารเหล่านี้อยู่บ้างมีวัดหาดทรายสมบูรณ์ (วัดทุ่งมะพร้าว เดิม) และวัดทุ่งมะพร้าว (วัดประชุมศึกษา ในเวลาต่อมา) เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน และยังมีชาวทุ่งมะพร้าวที่ประกอบอาชีพทำนา สวนผลไม้ สวนมะพร้าวและทำสวนยางพาราในพื้นที่

นอกจากนี้ยังมีชาวมุสลิมส่วนใหญ่ตั้งรกรากอยู่บริเวณใกล้แหล่งน้ำและเส้นทางสัญจร โดยเฉพาะในเขต ตำบลทุ่งมะพร้าว นอกจากทำเหมืองแร่แล้ว ชาวมุสลิมในสมัยนั้นยังเป็นกลุ่มหลักที่ทำนา และสวนมะพร้าวส่งขายให้กับพ่อค้าในตัวเมืองพังงาและภูเก็ต ในเขตทุ่งมะพร้าวมียศยิตที่ก่อตั้งมาอย่างยาวนาน ซึ่งสะท้อนถึงการเป็นชุมชนอิสลามขนาดใหญ่มาตั้งแต่อดีต

คลองทุ่งมะพร้าวเป็นเส้นทางลำเลียงแร่ที่สำคัญของอำเภอทุ่งมะพร้าว โดย ในสมัยนั้น ถนนทางบกยังไม่สะดวก คลองทุ่งมะพร้าวคือ “เส้นเลือดใหญ่” ที่ใช้ขนส่งแร่ดีบุกจากเหมืองแถวบ้านเขากล้วย และบ้านทุ่งมะพร้าว ลงเรือแจวหรือเรือสำเภานขนาดเล็กเพื่อไปออกทะเลที่ ปากน้ำที่บ้านฝายท่า หมู่ที่ 3 (เมื่อก่อนชื่อ บ้านบนไร่) การค้าขายบริเวณริมคลองทุ่งมะพร้าวเป็นที่ตั้งของท่าเรือและตลาด สินค้าอุปโภคบริโภคจากภูเก็ตและป็นังจะถูกส่งขึ้นมาทางคลองนี้ ทำให้ชุมชนริมคลองคึกคักมาก

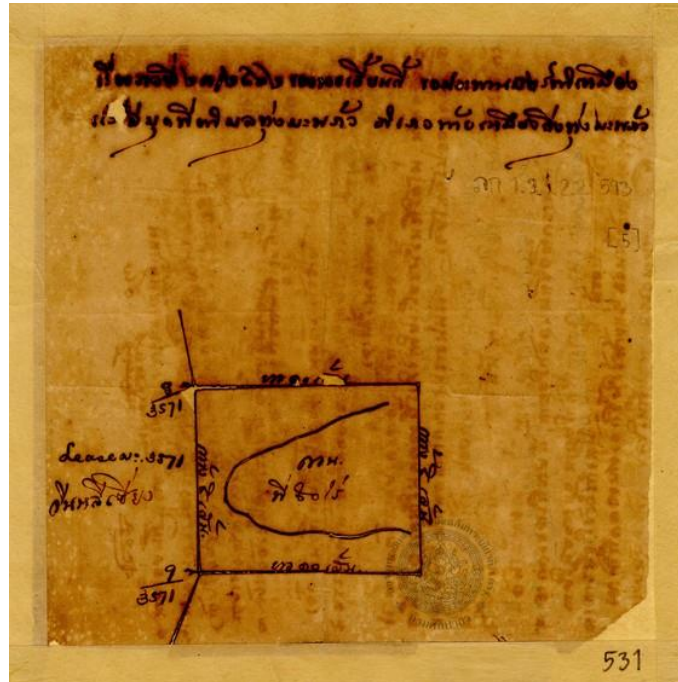
“การประทานบัตรเหมืองแร่”

คือกฎหมายสำคัญที่ทำให้อดีตอำเภอเขากล้วยและอำเภอทุ่งมะพร้าวรุ่งเรืองถึงขีดสุดในสมัยรัชกาลที่ 5 เพราะเป็นรายได้หลักที่ส่งเข้าสู่ส่วนกลาง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูปการจัดการแร่ธาตุโดยการออก “พระราชบัญญัติเหมืองแร่ ร.ศ. 120” ซึ่งเปลี่ยนจากการให้เจ้าเมืองอนุญาตกันเอง มาเป็นการออก “ประทานบัตร” โดยกรมราชโลหกิจ (กรมทรัพยากรธรณีในปัจจุบัน)

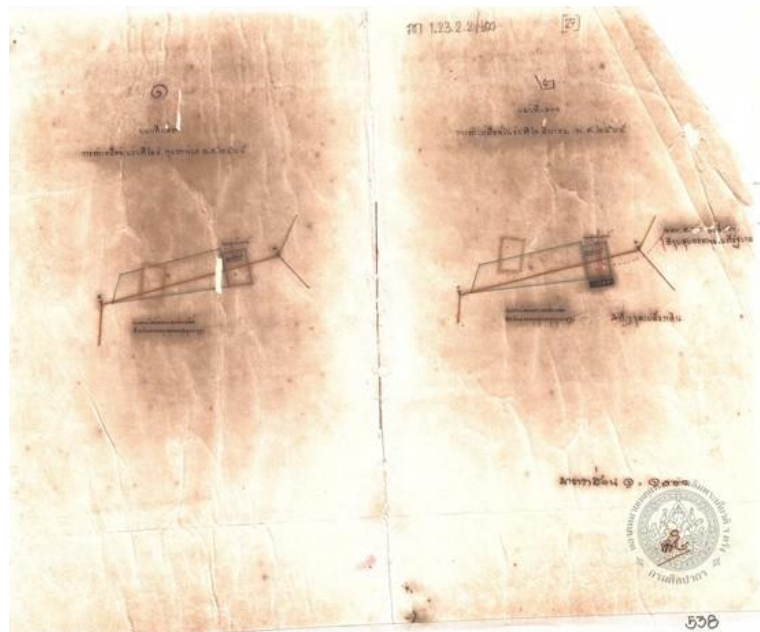
พื้นที่ทุ่งมะพร้าว-เขากล้วย: ถูกสำรวจพบว่าเป็นแหล่งแร่ดีบุกแบบ “ลานแร่” (Alluvial Deposit) ที่มีความเข้มข้นสูง ทำให้มีการขอประทานบัตรทั้งจากคหบดีชาวจีนและบริษัทต่างชาติ

ในสมัยนั้น ผู้ที่ได้ประทานบัตรมักจะเป็นคน 3 กลุ่ม:

- **คหบดีชาวจีน (บาบ๋า)**: เช่น ตระกูลเจ้าเมืองหรือพ่อค้าจากภูเก็ตและตะกั่วป่า ที่ขยายอิทธิพลมายังทุ่งมะพร้าว ได้แก่ หลวงพิทักษ์ชินประชา, ขุนหารพิทักษ์, ขุนอาจบุรินทร์การ, นายอ่องซิมผ่าย, จินเฉงโต๊, นายเจี้ยเต็กลก เป็นต้น
- **บริษัทชาวตะวันตก**: โดยเฉพาะบริษัทจากอังกฤษและออสเตรเลีย ที่เริ่มนำเครื่องจักรและเรือขุดเข้ามาใช้ในเขตพังงาและท้ายเหมือง เช่น มิตเตอร์อาเทอร์แสตฟเฟนยีนเรือขุดขุดหาแร่ดีบุกและแร่พลวง ที่อำเภอทุ่งมะพร้าว แขวงเมืองพังงา (ตามเอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ รหัสเอกสาร: ภก 1.23.2.1/455 เมื่อ ร.ศ. 130)
- **คนในท้องถิ่น**: มักได้ประทานบัตรขนาดเล็กหรือที่เรียกว่า “เหมืองหาบ” หรือ “เหมืองเล่น” บริเวณเชิงเขาเขากล้วย

ตัวอย่าง แผนที่เรื่องราวประทานบัตรที่ 802 ของนายหมาน้อย ตันทวีบูลย์ ที่ ต.ท้ายเหมือง สมัยอำเภอ
ทุ่งมะพร้าว จ.พังงา ภาพจาก: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ตัวอย่าง แผนที่ยื่นเรื่องราวขอประทานบัตรที่ 28/2465 ของ ขุนอาจบุรินทร์การ ที่ ต.ทุ่งมะพร้าว อ.ท้าย
เหมือง จ.พังงา

ร่องรอยที่ยังเหลืออยู่ (เลขที่ประธานบัตร)

หากสืบค้นข้อมูลจาก กรมอุตสาหกรรมการพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) จะพบว่า:

- พื้นที่รอบๆ บ้านเขากล้วย หมู่ 5 และหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งมะพร้าว เคยมีประธานบัตรจำนวนมาก ปัจจุบันประธานบัตรเหล่านั้นหมดอายุไปแล้ว และพื้นที่ได้กลายเป็น “ชุมเมืองเก่า”
- บางแห่งถูกพัฒนาเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และบางแห่งกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว/พักผ่อนที่ยังคงสภาพร่องรอยการขุดเจาะแร่จากอดีต

**** จุดเปลี่ยนของอำเภอทุ่งมะพร้าว สู่ กิ่งอำเภอทุ่งมะพร้าว ****

ความล่มสลายของอำเภอทุ่งมะพร้าว

ความ “ล่มสลาย” ของฐานะอำเภอทุ่งมะพร้าวเกิดจาก 2 ปัจจัย คือ

1. **แร่เริ่มหมด:** เมื่อสายแร่ที่เขากล้วยเริ่มเบาบางลง ทุนเหมืองแร่จึงย้ายลงไปทางใต้ (ท้ายเหมือง)
2. **การตัดถนน:** เมื่อมีการสร้างถนนที่สะดวกขึ้น ศูนย์กลางจึงย้ายไปอยู่ที่ **กิ่งอำเภอย้ายเหมือง** ทางใต้ของอำเภอทุ่งมะพร้าว เพราะอยู่ใกล้ทะเล ขนส่งแร่ทางเรือได้ง่ายกว่า ทุ่งมะพร้าวจึงถูกลดบทบาทลงเหลือเพียง “ทางผ่าน”

นอกจากนี้สาเหตุของความล่มสลายของอำเภอทุ่งมะพร้าว ยังเกิดจากความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำเหมืองแร่ การย้ายศูนย์กลางเศรษฐกิจ (จากเหมืองบกกสู่เหมืองเรือ) ในสมัยรัชกาลที่ 5-6 อุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี จากเดิมที่ทำ เหมืองบก บริเวณเชิงเขา (แถบบ้านเขากล้วย) มาเป็นการใช้ เรือขุดแร่ และเหมืองฉีดขนาดใหญ่ในพื้นที่ที่ราบใกล้ชายทะเล แม้ว่าคลองทุ่งมะพร้าวถือเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญมาก และมีการลำเลียงเหมืองแร่ผ่านคลองนี้ แต่ความสำคัญของมัน “เปลี่ยนไป” ตามยุคสมัยจนส่งผลต่อฐานะของอำเภอ

ท้ายเหมือง: กลายเป็นแหล่งแร่ใหม่ที่สมบูรณ์กว่าและอยู่ใกล้ทะเล สะดวกในการขนส่งแร่ทางเรือไปต่างประเทศประชากรและกลุ่มทุนเหมืองแร่ย้ายออกจากทุ่งมะพร้าวไปรวมตัวกันที่ท้ายเหมือง ทำให้รายได้และภาษีอากรของทุ่งมะพร้าวลดลงอย่างมาก

ความตื่นเงินของคลองทุ่งมะพร้าว: การทำเหมืองแร่แบบ “เหมืองฉีด” และ “เหมืองแล่น” ในสมัยรัชกาลที่ 5-6 ทำให้ตะกอนทรายจากการล้างแร่ไหลลงสู่ลำคลองจำนวนมาก ทำให้คลองทุ่งมะพร้าวเริ่ม ตื้นเขิน เรือขนาดใหญ่เข้าออกลำบากขึ้น

เทคโนโลยีเรือขุด: เมื่อเข้าสู่ยุค “เรือขุดแร่” (Dredging) เรือเหล่านี้ต้องการพื้นที่ลุ่มกว้างๆ ใกล้ชายฝั่งทะเล ซึ่งพื้นที่แถบท้ายเหมืองตอบโจทย์มากกว่าพื้นที่เชิงเขาอย่างทุ่งมะพร้าว

ชุมชนท้ายเหมืองซึ่งมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอขึ้นอยู่กับอำเภอทุ่งมะพร้าวมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น มีประชาชนมาติดต่อราชการมากกว่า ทางราชการจึงยกฐานะกิ่งอำเภอย้ายเหมืองเป็นอำเภอย้ายเหมืองและลด

ฐานะอำเภอรุ้งมะพร้าว เป็นกิ่งอำเภอรุ้งมะพร้าวใน พ.ศ. 2460 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง เปลี่ยนชื่ออำเภอ ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2460 ลงนามโดย มหาเสวกเอก เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น และประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2460 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

สมัยกิ่งอำเภอรุ้งมะพร้าว

ในช่วงรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) พื้นที่ กิ่งอำเภอรุ้งมะพร้าว อยู่ในสภาวะ “ประคองตัว” ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจโลก ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่ออุตสาหกรรมเหมืองแร่ที่เป็นเส้นเลือดใหญ่ของชุมชน

ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก (พ.ศ. 2472 – 2475)

ในช่วงต้นถึงกลางรัชกาลที่ 7 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ (Great Depression) ส่งผลให้ ราคาสินค้าในตลาดโลกดิ่งเหว อย่างรุนแรง เหมือนแร่ในทุ่งมะพร้าว โดยเหมืองขนาดเล็กในเขตกิ่งอำเภอรุ้งมะพร้าวหลายแห่งต้องหยุดกิจการชั่วคราวหรือปิดตัวลง รายได้ภาษีลดลง ซึ่งเมื่อรายได้จากค่าภาคหลวงแร่ลดลง ความสำคัญของกิ่งอำเภอรุ้งมะพร้าวในสายตาสถาบันกลางจึงลดลงตามไปด้วย เพราะเดิมทีพื้นที่นี้ถูกตั้งเป็นอำเภอ/กิ่งอำเภอเพื่อ “จัดเก็บผลประโยชน์จากแร่” เป็นหลัก

- **บทบาทที่เปลี่ยนไป:** จากเดิมที่เป็นศูนย์กลางการปกครองหลัก กิ่งอำเภอรุ้งมะพร้าวกลายเป็นหน่วยราชการที่ดูแลความสงบเรียบร้อยและเก็บภาษีอากรในระดับรอง
- **เศรษฐกิจ:** แม้การทำเหมืองแร่รายใหญ่จะย้ายไปแถบท้ายเหมือง แต่ในพื้นที่ทุ่งมะพร้าวยังคงมีการทำเหมืองขนาดเล็กและเกษตรกรรม (ทำนา มะพร้าว ยางพารา)หล่อเลี้ยงชุมชนอยู่
- **การคมนาคม:** คลองทุ่งมะพร้าวเริ่มต้นเงินจากตะกอนเหมืองแร่ ทำให้การขนส่งทางน้ำลดลง และเริ่มมีการใช้ทางบกมากขึ้นเรื่อย ๆ จากระบบถนนหนทางที่ดีขึ้น

แม้ฐานะการปกครองจะสั่นคลอน แต่ในสมัยรัชกาลที่ 7 ชุมชนมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีนในทุ่งมะพร้าวได้ฝังรากอย่างมั่นคงแล้ว เกิดการเปลี่ยนอาชีพ พ่อค้าและแรงงานเหมืองแร่เริ่มหันมาทำสวนยางพารา (ซึ่งเริ่มแพร่หลายมากในยุคนั้น) และ สวนมะพร้าว อย่างจริงจัง ทำให้ทุ่งมะพร้าวยังคงมีสถานะเป็น “ตลาด” และ “จุดพักสินค้า” ที่สำคัญของจังหวัดพังงา แต่ก็ยังมีการทำเหมืองแร่อยู่

****สู่ตำบลทุ่งมะพร้าว****

หลังการปฏิวัติ 2475 รัฐบาลคณะราษฎรมีนโยบาย ประหยัดงบประมาณ และปฏิรูประบบราชการให้กระชับขึ้น:

- **จากอำเภอสู่ตำบล:** ทุ่งมะพร้าวซึ่งถูกลดฐานะเป็น **กิ่งอำเภอทุ่งมะพร้าว** ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 ต้องเผชิญกับยุคที่งบประมาณและข้าราชการส่วนกลางลดลง
- **การรวมอำนาจเข้าสู่ท้ายเหมือง:** ศูนย์กลางการปกครองถูกถ่ายโอนไปยังอำเภอย้ายเหมืองอย่างเบ็ดเสร็จ เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการเศรษฐกิจเหมืองแร่ที่กำลังเติบโตในพื้นที่ชายทะเล

วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยทางราชการพิจารณาเห็นว่า กิ่งอำเภอทุ่งมะพร้าวมีปริมาณงานน้อย อีกทั้งมีที่ตั้งไม่ไกลจากอำเภอย้ายเหมืองมากนัก ประกอบกับการคมนาคมมีความสะดวกมากขึ้น จึงยุบกิ่งอำเภอทุ่งมะพร้าว เป็นตำบลทุ่งมะพร้าว โดยอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอย้ายเหมืองตั้งแต่นั้นมา คณะราษฎรเน้นการบริหารแบบรวมศูนย์ที่ตัวอำเภอหลัก เพื่อให้การควบคุมดูแลตามนโยบายสร้างชาติเป็นไปอย่างทั่วถึง ทุ่งมะพร้าวจึงเหลือฐานะเพียง “ตำบลทุ่งมะพร้าว”

ในยุคจอมพล ป. รัฐบาลส่งเสริมการปลูกยางพาราอย่างหนักเพื่อเป็นสินค้าส่งออกแทนดีบุกที่เริ่มลดน้อยลง พื้นที่รอบๆ ตำบลทุ่งมะพร้าว ที่เคยเป็นพื้นที่เหมืองแร่บด เริ่มถูกปรับสภาพเป็นสวนยางพารา เศรษฐกิจใหม่ของ ทุ่งมะพร้าวเปลี่ยนจาก “เมืองชุดแร่” กลายเป็น “เมืองเกษตรกรรม” ที่มีความมั่งคั่งใหม่จากราคายางพาราที่สูงขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และช่วงสงครามเกาหลี ทุ่งมะพร้าวเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม (มุสลิม-จีน-พุทธ) จึงได้รับผลกระทบจากนโยบายสร้างชาติอย่างมาก มีการส่งเสริมให้ใช้ภาษาไทยกลางในโรงเรียนและที่ทำการราชการ แทนภาษาถิ่นหรือภาษาที่ใช้ในชุมชนมุสลิม/จีน ในช่วงนี้เองที่ชาวบ้านใน ทุ่งมะพร้าวหลายตระกูลต้อง จดทะเบียนนามสกุล ให้เป็นภาษาไทยตามกฎหมายนามสกุลที่เข้มงวดขึ้น ทำให้เกิดนามสกุลที่สื่อถึงลักษณะพื้นที่หรือความเป็นไทยที่สละสลวย

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นได้บุกเข้ามาประเทศไทย พ.ศ. 2484 เพื่อดินทัพผ่านไป ไจเมตีพม่าและมาลายา เกิดการยึดพื้นที่เหมืองแร่ ญี่ปุ่นมีความสนใจใน แร่ดีบุก ของภูเก็ตและพังงาเป็นพิเศษ เพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรมสงคราม จึงมีการเข้าควบคุมโรงถลุงแร่และเหมืองแร่รายใหญ่ในเขตพังงาและท้ายเหมือง คหบดีในเขตท้ายเหมืองและทุ่งมะพร้าวที่ถือประทานบัตรอยู่ ต้องจำยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาใช้พื้นที่และเกณฑ์แรงงานชาวบ้านเพื่อผลิตแร่ดีบุกป้อนกองทัพญี่ปุ่น

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ที่สุดคือ สงครามเกาหลี (พ.ศ. 2493) ซึ่งทำให้ความต้องการยางพาราทั่วโลกพุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ การตื่นยางพารา ชาวบ้านในทุ่งมะพร้าวและเขากล้วยแห่กันถากถางพื้นที่ชุมเหืองเก่าและป่าเสื่อมโทรมเพื่อปลูกยางพารา ยุคนี้เองที่ทุ่งมะพร้าวเริ่มเปลี่ยนจาก “เมืองเหมืองแร่” เป็น “เมืองสวนยาง” อย่างชัดเจน ราคายางที่สูงมากทำให้คหบดีและชาวบ้านในทุ่งมะพร้าวมีฐานะมั่งคั่งขึ้น นามสกุลเก่าแก่ในพื้นที่เริ่มสร้างบ้านไม้หลังใหญ่ถึงปูนที่ยังเห็นร่องรอยได้ในปัจจุบัน

****ตำบลทุ่งมะพร้าว หลัง พ.ศ. 2500-2525****

ภาพตำบลทุ่งมะพร้าวในอดีต หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งมะพร้าว

ในสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2501-2506) ตำบลทุ่งมะพร้าวเข้าสู่ยุค “พัฒนา” ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ที่โฆษณาโดยยุค “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางสะดวก”

ถนนเพชรเกษม (สายใหม่) มีการปรับปรุงและลาดยางถนนหมายเลข 4 อย่างจริงจัง ทำให้ทุ่งมะพร้าวกลายเป็น “จุดพักรถ” สำคัญ รถเมล์ไฟฟ้าและรถโดยสารระหว่างจังหวัดต้องแวะพักที่นี่ เช่นบริเวณตลาดทุ่งมะพร้าว หมู่ที่ 1 ทำให้เศรษฐกิจร้านค้าและร้านอาหารริมทางคึกคักที่สุดในยุคนี้ การขยายเขตไฟฟ้า เริ่มมีการนำไฟฟ้าเข้าสู่ชุมชนหลักในตลาดทุ่งมะพร้าว และหมู่บ้านอื่นๆ ทำให้วิถีชีวิตกลางคืนเปลี่ยนไป มีวิทยุและเครื่องใช้ไฟฟ้าเข้ามาสร้างความทันสมัย แต่ก็ไม่คึกคักเท่าสังคมเมืองอื่น

การกำเนิด “กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง” (พ.ศ. 2503) เป็นเหตุการณ์สำคัญอย่างหนึ่ง มีการสนับสนุนตามนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลในการโค่นยางเก่า ปลูกลายใหม่: รัฐบาลส่งเสริมให้ชาวบ้านโค่นต้นยางพันธุ์พื้นเมืองเดิม (ที่ปลูกมาตั้งแต่สมัย ร.5-ร.7) แล้วปลูก ยางพันธุ์ดี (ยางติดตา) แทน

ยุค “เหมืองแร่” กลับมาคึกคักอีกครั้ง ด้วยเทคโนโลยีใหม่ แม้เหมืองแบบเดิมจะลดลง แต่ในยุคสฤษดิ์มีการนำเทคโนโลยี “เหมืองฉีด” และ “เรือขุด” ขนาดใหญ่เข้ามา คบหิในทุ่งมะพร้าวและท้ายเหมืองเริ่มลงทุนในเครื่องจักรหนัก มีการขุดแร่ในพื้นที่ลุ่มต่ำรอบ ๆ คลองทุ่งมะพร้าวและรอยต่อท้ายเหมืองอีกครั้ง เพราะราคาดีบุกในตลาดโลกฟื้นตัวตามแผนพัฒนาอุตสาหกรรม

อิทธิพลท้องถิ่นยุคหลังพ.ศ. 2500 การเมืองถูกผูกขาดโดยกลุ่มผู้มีอิทธิพลจากการทำเหมืองและโรงไม้หิน การตัดสินใจพัฒนาพื้นที่มักขึ้นอยู่กับความต้องการของกลุ่มทุนใหญ่ทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ ทำให้ทุ่งมะพร้าวเข้าสู่ยุค **เหมืองแร่รุ่งเรืองอีกครั้ง**

- **สัมปทานรายใหญ่:** มีการเปิดโอกาสให้กลุ่มทุนข้ามชาติและกลุ่มทุนส่วนกลางเข้ามาถือครองสัมปทานเหมืองแร่ขนาดใหญ่ในพื้นที่ ทำให้มีการนำ “เรือขุดแร่” มาใช้เป็นจำนวนมาก
- **การทำลายสิ่งแวดล้อม:** การเร่งขุดแร่ตามนโยบายรัฐส่งผลให้สภาพดินในทุ่งมะพร้าวกลายเป็นดินปนทรายและเป็นหลุมบ่อ (เหมืองร้าง) ซึ่งส่งผลต่อการวางผังเมืองและเกษตรกรรมในยุคต่อมา

ความเสื่อมถอยของการทำเหมืองแร่

ความเสื่อมถอยของการทำเหมืองแร่ในยุค พ.ศ. 2516 – 2528 มีสาเหตุดังนี้

1. วิกฤตการณ์ราคาแร่โลกดิ่งเหว (พ.ศ. 2528)

สภาตีบระหว่างประเทศ (International Tin Council – ITC) ล่มสลาย ทำให้ราคาแร่ดีบุกในตลาดโลกตกลงอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำเหมืองแร่ดีบุกทั่วประเทศ จนรายได้ไม่คุ้มค่าสัมปทานและค่าแรงงาน

2. ต้นทุนที่สูงขึ้นจากเทคโนโลยี “เรือขุด”

ในยุคนั้นแรบนิโวลิน (เหมืองหาบ/เหมืองฉิด) เริ่มหมดไป การจะขุดให้ได้ปริมาณมากต้องใช้ **เรือขุด** แร่ ขนาดใหญ่ ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนสูงและกินน้ำมันมหาศาล เมื่อราคาแร่ตกแต่ค่าน้ำมันและค่าซ่อมบำรุงเครื่องจักรพุ่งสูงขึ้น เหมืองหลายแห่งในพังงาจึงต้องหยุดดำเนินการ

3. สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมเกินเยียวยา

การทำเหมืองฉิดและเรือขุดทิ้งรอยแผลขนาดใหญ่ไว้ในพื้นที่ต่างๆ และทุ่งมะพร้าวก็เริ่มเกิดปัญหา

- **ดินกลายเป็นทราย:** หน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ถูกชะล้างไปหมด เหลือเพียงกรวดทรายที่ไม่สามารถปลูกพืชได้ทันที
- **ทางน้ำตื้นเขิน:** ตะกอนจากการทำเหมืองไหลลงคลองทุ่งมะพร้าว ทำให้ร่องน้ำเปลี่ยนทิศและตื้นเขินกระทบต่อการคมนาคมทางน้ำและระบบนิเวศชายฝั่ง

4. การรื้อคืบของนโยบาย “จัดสรรที่ดิน” (นิคมสร้างตนเอง)

เมื่อรัฐบาลประกาศตั้ง **นิคมสร้างตนเอง** พื้นที่ที่เคยเป็นประทานบัตรเหมืองแร่เริ่มถูกจำกัดขอบเขตรัฐต้องการเปลี่ยนพื้นที่จาก “เหมือง” ให้เป็น “สวนเกษตร” เพื่อความมั่นคงและการกินดีอยู่ดีของราษฎร ทำให้การขอต่ออายุประทานบัตรทำได้ยากขึ้นเรื่อยๆ

5. กระแสการอนุรักษ์และการท่องเที่ยว

ในช่วงปลายยุคนั้น (พ.ศ. 2520 เป็นต้นไป) จังหวัดพังงาเริ่มเห็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยว การทำเหมืองที่ทำลายทัศนียภาพและสร้างมลพิษจึงเริ่มถูกต่อต้านจากทั้งภาครัฐและชุมชนที่ต้องการเปลี่ยนทิศทางเศรษฐกิจไปสู่การบริการและการท่องเที่ยว (เช่น บริเวณตำบลลำแก่น และเขาหลักที่อยู่ใกล้เคียง)

เหตุผลการตั้งนิคมสร้างตนเองท้ายเหมือง เป็นเหตุผลหนึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตำบลทุ่งมะพร้าว (โดยเฉพาะการขยายเขตมายังตำบลทุ่งมะพร้าว และตำบลลำภี อำเภอท้ายเหมือง ในปี 2519) ในบริบทการเมืองไทยสมัยนั้น จะพบว่าไม่ได้มีเพียงเรื่อง “ที่ดินทำกิน” แต่เป็นเรื่อง “ความมั่นคงของรัฐ” เป็นหลัก โดยมีเหตุผลสำคัญ 3 ประการดังนี้

1. นโยบาย “ชิงมวลชน” สู้กับคอมมิวนิสต์ (Counter-Insurgency)

ในพ.ศ. 2519 คือยุคสงครามเย็นที่รุนแรงที่สุด (หลังเหตุการณ์ 6 ตุลา 19) พื้นที่ป่าเขาในพังงาและรอยต่อจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นเขตเคลื่อนไหวของ **พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.)**

- **ตัดวงจรแนวร่วม:** รัฐบาลมองว่าถ้าชาวบ้านไม่มีที่ดินทำกิน จะถูกชักจูงไปเป็นแนวร่วมของคอมมิวนิสต์ได้ง่าย

- **การจัดตั้งหมู่บ้านยุทธศาสตร์:** การดึงชาวบ้านเข้ามาอยู่ใน “นิคม” คือการทำให้รัฐสามารถ “นับหัว” และตรวจตราคนในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น เปลี่ยนพื้นที่ป่าที่เป็นแหล่งกบดานให้กลายเป็นหมู่บ้านที่มีระเบียบ

2. การบริหารจัดการ “ที่ดินหลังยุคเหมืองแร่”

ในยุคนั้น สัมปทานเหมืองแร่ในทุ่งมะพร้าวเริ่มทยอยหมดอายุหรือถูกทิ้งร้างเพราะราคาแร่ผันผวน

- **จัดระเบียบเหมืองร้าง:** ที่ดินที่ผ่านการทำเหมืองจะมีสภาพเสื่อมโทรม เป็นหลุมบ่อ ชาวบ้านมักเข้าไปจับจองแบบไร้ทิศทาง รัฐจึงต้องใช้กฎหมายนิคมฯ เข้ามาควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกป่าเพิ่ม และเพื่อนำที่ดินเหล่านั้นมาฟื้นฟูเป็นพื้นที่เกษตรกรรม
- **รองรับแรงงานตกงาน:** เมื่อเหมืองปิด ตัวเลขคนว่างงานในท้องถิ่นพุ่งสูงขึ้น การตั้งนิคมฯ คือการสร้างงานในภาคเกษตรเพื่อป้องกันปัญหาสังคมและอาชญากรรม (โจร/เสือ) ที่จะตามมา

3. ยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจรัฐ (Interior Colonization)

รัฐบาลยุคนั้นต้องการขยายโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน, ไฟฟ้า, ประปา) เข้าไปในพื้นที่ห่างไกล

- **ถนนความมั่นคง:** การตั้งนิคมฯ มาพร้อมกับการตัดถนนเส้นใหม่ๆ เพื่อให้ทหารและตำรวจเข้าถึงจุดยุทธศาสตร์ได้รวดเร็ว
- **การปกครองที่เบ็ดเสร็จ:** นิคมสร้างตนเองในสมัยนั้นอยู่ภายใต้การดูแลของ กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งทำงานใกล้ชิดกับฝ่ายความมั่นคง ทำให้รัฐสามารถบริหารจัดการทรัพยากรและบุคคลได้เบ็ดเสร็จกว่าการปล่อยให้ป่าหรือหมู่บ้านห่างไกล

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ในท้องที่อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา พ.ศ. 2512 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2519 มีบทบาทสำคัญในการ “ขยายอาณาเขต” ของนิคมสร้างตนเองท้ายเหมืองให้ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทุ่งมะพร้าวมากขึ้น ซึ่งได้ครอบคลุม หมู่ที่ 6 บ้านอินทนิล (บางส่วน), หมู่ที่ 8 บ้านนิคมพัฒนา, หมู่ที่ 9 บ้านสร้างตนเอง, หมู่ที่ 10 บ้านควนแรดและหมู่ที่ 11 บ้านนิคมสามัคคี โดยส่งผลกระทบโดยตรงดังนี้

1. การขยายฐานที่ดินทำกิน (Economic Expansion)

- **ผนวกพื้นที่เหมืองร้าง:** พรก. ฉบับนี้ ประกาศขยายเขตนิคมฯ ออกไปในท้องที่ ตำบลทุ่งมะพร้าว (และตำบลท้ายเหมือง) เพื่อนำที่ดินป่าเสื่อมโทรมหรือที่ดินที่สิ้นสุดสัมปทานเหมืองแร่มาจัดสรรให้ราษฎร
- **เปลี่ยนแรงงานเหมืองเป็นเกษตรกร:** เป็นการรองรับกลุ่มแรงงานที่เคยทำงานในเหมืองแร่ที่เริ่มชบเซา ให้มีที่ดินทำกินถาวรเป็นของตัวเอง โดยเน้นการปลูก ยางพาราและปาล์มน้ำมัน ตามนโยบายรัฐในขณะนั้น

2. บทบาทด้านความมั่นคง (Political & Security Control)

- **ลบบพื้นที่สีชมพู:** ในปี 2519 สถานการณ์คอมมิวนิสต์ (ผกค.) ในภาคใต้ยังรุนแรง การขยายเขตนิคมฯ เข้าสู่ทุ่งมะพร้าวคือการที่รัฐเข้าไป “ควบคุมพื้นที่” อย่างเป็นทางการ เพื่อป้องกันไม่ให้โจรหรือผู้ก่อการร้ายใช้ป่าลึกหลังตำบลทุ่งมะพร้าวเป็นฐานที่มั่น
- **การสร้างชุมชนจัดตั้ง:** รัฐสามารถเข้าไปจัดระเบียบหมู่บ้าน สร้างถนน และระบบสาธารณูปโภค ซึ่งช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐ (ตำรวจ/ทหาร) เข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายขึ้น ลดโอกาสการเกิดเหตุปล้นชิงหรืออิทธิพลของเสือร้ายในอดีต

3. การออกเอกสารสิทธิ์ (Legal Status)

- **สร้างความมั่นคงในที่ดิน:** บทบาทสำคัญที่สุดคือการเปลี่ยนสถานะจาก “ผู้บุกรุกป่า/เหมืองร้าง” ให้กลายเป็น “สมาชิกนิคม” ซึ่งมีสิทธิครอบครองที่ดิน (น.ค. 1 และต่อมาเป็น น.ค. 3) ทำให้ชาวบ้านในทุ่งมะพร้าวสามารถใช้ที่ดินเป็นทุนในการกู้ยืมเพื่อพัฒนาการเกษตรได้

การเข้ามาจับจองที่ดินในตำบลทุ่งมะพร้าว โดยเฉพาะในช่วงที่รัฐประกาศเขตนิคมสร้างตนเอง ท้ายเหมือง (พ.ศ. 2516-2519) สามารถแบ่งกลุ่มคนออกเป็น 3 ประเภทหลักตามลักษณะการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดิน ดังนี้

1. กลุ่มผู้อพยพและแสวงหาโอกาสในที่ดิน

กลุ่มนี้คือหัวใจสำคัญของการตั้งนิคมฯ ในบริบทปี 2519:

- **ราษฎรผู้ยากจน:** รัฐจัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละประมาณ 15-25 ไร่ เพื่อสงเคราะห์ผู้ที่เดือดร้อนและไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
- **กลุ่มคนอพยพจากภาคอีสานและภาคอื่นๆ:** มีการจัดสรรที่ดินให้คนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่อพยพหนีความแห้งแล้งเข้ามา รวมถึงผู้คนจากจังหวัดต่างๆ เช่น นครศรีธรรมราช ตรัง สุราษฎร์ธานี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี เป็นต้น เพื่อสร้างชุมชนใหม่และสร้างความมั่นคงในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันปรากฏชัดในชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านนิคมพัฒนา (หมู่ 8), บ้านสร้างตนเอง (หมู่ 9) และ บ้านนิคมสามัคคี (หมู่ 11)

2. กลุ่มคนในท้องถิ่นดั้งเดิม

- **ชาวบ้านทุ่งมะพร้าวเดิม:** ผู้ที่อาศัยอยู่ก่อนหรือจับจองที่ดินป่าเสื่อมโทรมไว้ก่อนหน้านี้ รัฐได้ทำการสำรวจและบรรจุเข้าเป็นสมาชิกนิคมฯ เพื่อให้มีสิทธิครอบครองตามกฎหมาย
- **ผู้ถือเอกสารสิทธิ์ น.ค. 3:** สมาชิกที่ทำประโยชน์ในที่ดินตามเงื่อนไข (เช่น ปลูกยางพาราหรือปาล์มน้ำมัน) จะได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (น.ค. 3) ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญก่อนที่จะสามารถขออนุญาตที่ดินได้ในเวลาต่อมา

3. กลุ่มนายทุนและอดีตเจ้าของเหมืองแร่

- **การถือครองพื้นที่ประทานบัตรเดิม:** ในช่วงรอยต่อปี 2500-2525 พื้นที่หลายส่วนยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทุนเหมืองแร่ เมื่อเหมืองเสื่อมถอยลง บางส่วนถูกนำมาจัดสรรเป็นนิคมฯ แต่บางส่วนยังมีการอ้างสิทธิ์ครอบครองในลักษณะที่ดินเหมืองร้าง
- **การขยายตัวของกลุ่มทุนเกษตร:** หลังยุคเหมืองแร่ มีกลุ่มทุนใหม่ (ทั้งจากคนในพื้นที่และคนภาคใต้ จังหวัดอื่น) เข้ามาซื้อสิทธิ์ต่อจากชาวบ้านเพื่อทำสวนปาล์มน้ำมันและสวนยางพาราขนาดใหญ่

พื้นที่ **ทุ่งมะพร้าว-ท้ายเหมือง** วัตถุประสงค์ของการตั้งนิคมสร้างตนเองนั้นมีความ “เฉพาะตัว” กว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากต้องจัดการกับผลกระทบจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่ที่กำลังล่มสลาย โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ข้อดังนี้:

1. การรองรับ “แรงงานเหมืองแร่” ที่ตกงาน (Economic Transition)

ในช่วงปี 2510-2520 แร่ดีบุกเริ่มหาได้ยากขึ้นและราคาผันผวน ทำให้คนงานเหมืองจำนวนมากมหาศาลเริ่มว่างงาน

- **วัตถุประสงค์:** เพื่อเปลี่ยนอาชีพคนงานเหมืองให้กลายเป็น “เกษตรกร” อย่างถาวร โดยรัฐสนับสนุนให้ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันแทนการขุดแร่
- **การจัดการที่ดิน:** นำที่ดินที่เป็น “เหมืองร้าง” หรือที่ดินเสื่อมโทรมจากการทำเหมืองมาฟื้นฟูและจัดสรรให้ราษฎรครอบครอง 15-25 ไร่

2. ยุทธศาสตร์ “กำแพงมนุษย์” ต่อด้านคอมมิวนิสต์ (National Security)

พื้นที่รอยต่อทุ่งมะพร้าวและท้ายเหมืองมีสภาพเป็นป่าดิบชื้นและเทือกเขาสลับซับซ้อน (แนวเทือกเขาหลัก) ซึ่งเป็นชัยภูมิที่ดีของ **พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.)**

- **วัตถุประสงค์:** รัฐต้องการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อ “ปิดช่องว่าง” ในป่า ไม่ให้กลุ่มผู้ก่อการร้ายใช้เป็นที่พักบดบัง
- **การคัดกรองคน:** การดึงคนจากภาคอีสานหรือภาคใต้ตอนล่างเข้ามาอยู่ภายใต้นโยบาย นิคมสร้างตนเองท้ายเหมือง ช่วยให้รัฐสามารถสอดส่องและควบคุมมวลชนได้ง่ายขึ้น

3. การแก้ปัญหา “โจรและเสือร้าย” (Social Order)

ในยุคนั้น ทุ่งมะพร้าวขึ้นชื่อเรื่องความดิบเถื่อน มีการปล้นชิงแร่ คบตีและเงินเดือนคนงานเหมืองบ่อยครั้ง

- **วัตถุประสงค์:** เพื่อสลายอิทธิพลมืดและกลุ่มโจรป่า โดยการนำความเจริญเข้าไป (ตัดถนน, ไฟฟ้า, ประปา)
- **การจดทะเบียนประชากร:** เมื่อชาวบ้านเข้าสู่ระบบนิคมฯ จะต้องมีการลงทะเบียนประวัติอย่างชัดเจน ทำให้กลุ่มโจรหรือผู้มีอิทธิพลทำงานได้ยากขึ้น

4. การออกเอกสารสิทธิ์เพื่อ “หยุดการบุกรุกป่า” (Land Management)

ก่อนมีนิคมฯ ชาวบ้านจับจองที่ดินป่าสงวนแบบสะเปะสะปะ ทำให้ต้องมีการออกเอกสารสิทธิ์

- **วัตถุประสงค์:** เพื่อรังวัดเขตที่ดินให้ชัดเจน ลดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเปลี่ยนจากที่ดินมือเปล่าให้เป็น **น.ค. 1** และ **น.ค. 3** (หนังสือแสดงการทำประโยชน์) ซึ่งสร้างความมั่นใจในการลงทุนทำสวนระยะยาว

หลังปี พ.ศ. 2525 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านครั้งใหญ่ของตำบลทุ่งมะพร้าว โดยเปลี่ยนจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่ที่เคยรุ่งเรืองเข้าสู่ยุคของการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐาน โดย

การสิ้นสุดยุคเหมืองแร่และก้าวสู่เกษตรกรรม (2525 – 2530)

- **วิกฤตราคแร่ (2528):** ราคาแร่ดีบุกในตลาดโลกตกอย่างรุนแรง ส่งผลให้อุตสาหกรรมเหมืองแร่ในตำบลทุ่งมะพร้าวซบเซาและต้องปิดตัวลงเกือบทั้งหมด
- **การขยายเขตป่าสงวน (2525):** รัฐประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองทุ่งมะพร้าว เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายจากการทำเหมืองแร่และเรือขุด
- **การจัดสรรที่ดินนิคมฯ:** พื้นที่เหมืองร้างและป่าเสื่อมโทรมถูกนำมาจัดสรรเป็นที่ดินทำกินภายใต้นิคมสร้างตนเองท้ายเหมือง โดยส่งเสริมให้ราษฎรปลูก **ยางพาราและปาล์มน้ำมัน** ซึ่งกลายเป็นพืชเศรษฐกิจหลักมาจนถึงปัจจุบัน

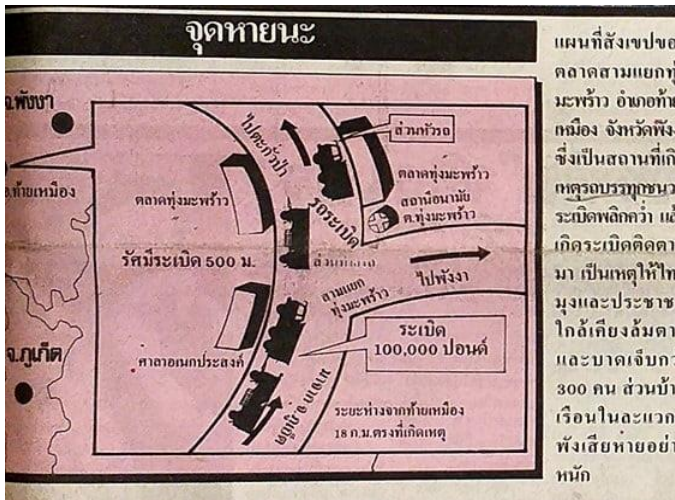
เมื่อเหมืองปิด ที่ดินว่างเปล่ากลายเป็นโจทย์ใหญ่ การบุกเบิกสวนปาล์มและยางพารา รัฐบาลส่งผลักดันให้เปลี่ยนพื้นที่เหมืองร้างและป่าเสื่อมโทรมให้เป็นพื้นที่เกษตร โดยเฉพาะ ปาล์มน้ำมัน ซึ่งเริ่มเข้ามามีบทบาทแทนที่ดีบุกในช่วงนี้

จุดเริ่มต้นของปัญหาที่ดิน: การประกาศเขต ป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองทุ่งมะพร้าว ในปี 2525 เกิดขึ้นในช่วงที่เหมืองเริ่มซบเซาแต่ชาวบ้านยังครอบครองที่ดินมือเปล่าอยู่มาก รัฐเริ่มเปลี่ยนมุมมองจาก “การขุดทรัพยากร” มาเป็นการ “สงวนทรัพยากร” ทำให้เกิดเส้นแบ่งเขตแดนที่ทับซ้อนกับที่ทำกินเดิมของชาวบ้าน กลายเป็นปมปัญหาเอกสารสิทธิ์ที่แก้ไม่ตกมาจนถึงปัจจุบัน เส้นเขตป่าที่ขีดลงในแผนที่ดันไป “ทับ” พื้นที่ที่ชาวบ้านจับจองทำกินมาตั้งแต่ยุค 2500 มีรายงานระบุถึงกรณี การประกาศป่าสงวนฯ ทับที่ทำกินราษฎรบ้านเกาะนก หมู่ที่ 2

ภาพการบุกเบิกนิคมสร้างตนเองท้ายเหมือง ในสมัยกรมประชาสงเคราะห์ ภาพจาก Facebook นิคมฯ ท้ายเหมือง

****เหตุการณ์ "แก๊สระเบิด" ที่ บ้านทุ่งมะพร้าว พ.ศ. 2534****

ภาพข่าวของเหตุการณ์ดังกล่าว

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 เวลา ประมาณ 18.30 น. ณ บริเวณโค้งบ้านทุ่งมะพร้าว หมู่ที่ 1 เกิดเหตุระเบิดอย่างรุนแรงของวัตถุระเบิด เนื่องจากได้มีการนำเข้าวัตถุระเบิดและแก๊สขบวนการระเบิดจากต่างประเทศ มาขึ้นฝั่งที่ทำเรือน้ำลึก จ.ภูเก็ต และลำเลียงขนส่งกับรถบรรทุก 10 ล้อ โดยมีรถตำรวจทางหลวงเป็นรถนำ เพื่อนำระเบิดดังกล่าวไปใช้ในอุตสาหกรรมโรงโม่หินในภาคกลาง ได้ขับขึ้นอย่างรวดเร็ว และเสียหลัก

พลิกคว่ำที่โค้งบ้านทุ่งมะพร้าว เมื่อเกิดเหตุ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีภูธรของท้องที่ได้เข้าตรวจสอบพื้นที่ ประกอบกับประชาชนที่มีถิ่นอาศัยบริเวณที่เกิดอุบัติเหตุ และผู้ที่เข้ามาดูเหตุการณ์ จนเวลา 18.30 น. ได้เกิดระเบิดขึ้นรัศมีระเบิดแผ่กว้างถึง 1 กม. อาคารโดยรอบบริเวณเจอแรงระเบิดพังยับเยิน ทั้งโรงเรียนวัดประชุมศึกษา บ้านเรือน สถานือนามัย ศาลาเนกประสงค์ แรงระเบิดทำให้ถนนเป็นหลุมยักซ์ลึกถึง 4 เมตร มีผู้เสียชีวิตจำนวน 173 คน เป็นชาย 138 คน หญิง 35 คน ได้รับบาดเจ็บ 110 คน ความในอาคารและทรัพย์สินไม่สามารถที่จะประเมินค่าได้

ในการช่วยเหลือโศกนาฏกรรมแก่ประเพณีที่บ้านทุ่งมะพร้าว เมื่อปี พ.ศ. 2534 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (ในขณะที่ยังดำรงพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร) ทรงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ประสบภัย การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมผู้บาดเจ็บ หลังจากเกิดเหตุการณ์ได้ไม่นาน โดยวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2534 พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปยัง โรงพยาบาลพังงา และโรงพยาบาลใกล้เคียง เพื่อทรงเยี่ยมและพระราชทานกำลังใจแก่ผู้ได้รับบาดเจ็บจากแรงระเบิด ทรงพระราชทานความช่วยเหลือเบื้องต้น ทรงติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และพระราชทานสิ่งของบรรเทาทุกข์ รวมถึงความช่วยเหลือผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเยียวยาครอบครัวผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บในเบื้องต้น เสด็จฯ ของพระองค์ในครั้งนั้นถือเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของคนในพื้นที่ เพราะเป็นช่วงเวลาที่ยาวนานกำลังเสียขวัญอย่างหนักจากการสูญเสียบุคคลในครอบครัวและทรัพย์สินจำนวนมาก การได้รับพระราชทานกำลังใจจากมกุฎราชกุมารในขณะนั้นจึงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญที่สุด

เหตุระเบิดที่ทุ่งมะพร้าวเกิดขึ้นเพียง 8 วันก่อนที่รัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ จะถูกรัฐประหาร (23 ก.พ. 2534) ได้ดำเนินการสั่งการช่วยเหลือ ในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้สั่งการให้หน่วยงานส่วนกลางเร่งระดมความช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียชีวิต 173 รายอย่างเร่งด่วน โดยใช้กลไกของกรมประชาสัมพันธ์ มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบริษัทที่ขนส่งวัตถุระเบิด (ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่รับงานสัมปทานรัฐ) แต่กระบวนการสืบสวนต้องชะงักลงเนื่องจากเกิดการรัฐประหารโดยสข. ในสัปดาห์ต่อมา

ภาพข่าวได้มีการกู้ร่างผู้เสียชีวิตมารวมกันที่สนามกีฬา โรงเรียนวัดประชุมศึกษา และนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ลงพื้นที่

การเยียวจากเหตุการณ์แก่ประเพณีที่ทุ่งมะพร้าวในปี 2534 มีความซับซ้อนและใช้เวลานาน
เนื่องจากการต่อสู้ระหว่างชาวบ้านกับบริษัทเอกชน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ
แทนพระองค์ ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่ประสบอุบัติเหตุรถบรรทุกแก่ประเพณี ณ โรงพยาบาลพังงา โรงพยาบาลตะกั่วป่า และ
หมู่บ้านทุ่งมะพร้าว อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา พ.ศ. 2534 ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

1. การช่วยเหลือจากภาครัฐ (เยียวยาเบื้องต้น)

- **เงินสงเคราะห์:** กรมประชาสงเคราะห์ (ในขณะนั้น) ได้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้กับครอบครัวผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บเพื่อเป็นค่าทำศพและค่ารักษาพยาบาลทันที รวมถึงสหทัยมูลนิธิที่ช่วยเหลือ
- **การฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน:** รัฐบาลอนุมัติงบประมาณเร่งด่วนเพื่อสร้าง โรงเรียนวัดประชุมศึกษา และ สถานีอนามัยทุ่งมะพร้าว ขึ้นใหม่แทนอาคารเดิมที่พังพินาศ รวมถึงซ่อมแซมบ้านพักข้าราชการและระบบไฟฟ้าประปาในหมู่ที่ 1

2. การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากเอกสาร (การเยียวยาระยะยาว)

นี่คือส่วนที่ชาวบ้านต้องต่อสู้ยาวนานที่สุด:

- ชาวบ้านและทนายความได้ยื่นฟ้อง บริษัทประกันภัย และ บริษัทขนส่ง (เจ้าของรถบรรทุกวัตถุระเบิด) เพื่อเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง
- **การตัดสินของศาล:** ศาลมีคำพิพากษาให้บริษัทชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ประสบภัยรายบุคคลตามระดับความสูญเสีย แต่กระบวนการจ่ายเงินมีความล่าช้าเนื่องจากการอุทธรณ์และการสืบทรัพย์
- **ยอดเงินเยียวยา:** แม้ไม่มีตัวเลขรวมที่ชัดเจนในทีเดียว แต่มีรายงานว่ามีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ครอบครัวผู้เสียชีวิตรายละเอียดหลายแสนบาท (ซึ่งถือเป็นจำนวนมากในยุคปี 2535-2538)

3. การเยียวยาด้านจิตใจและความเชื่อ

- **พิธีกรรมทางศาสนา:** ทุกวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ของทุกปี ชาวทุ่งมะพร้าวจะจัดงานทำบุญใหญ่เพื่อระลึกถึงผู้จาก มาจนถึงปัจจุบัน

4. บทเรียนสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย

- **การบังคับใช้กฎหมาย:** เหตุการณ์นี้ส่งผลให้รัฐบาลต้องปรับปรุงระเบียบการขนส่งวัตถุระเบิดทั่วประเทศ โดยกำหนดให้ต้องมีรถตำรวจนำและห้ามวิ่งผ่านเขตชุมชนหนาแน่นในเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นการเยียวยาในเชิง "ป้องกัน" ไม่ให้เกิดเหตุซ้ำรอยกับที่อื่น

****การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมะพร้าว****

การจัดตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมะพร้าว (อบต. ทุ่งมะพร้าว) มีลำดับพัฒนาการตามกฎหมายกระจายอำนาจของไทย ดังนี้

1. จุดเริ่มต้นจาก "สภาตำบล"

ก่อนจะมาเป็น อบต. พื้นที่นี้บริหารจัดการในรูปแบบ **สภาตำบลทุ่งมะพร้าว** ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเดิมที่เน้นการกำกับดูแลโดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนายอำเภอ

2. การยกฐานะเป็น อบต. (พ.ศ. 2539)

อบต. ทุ่งมะพร้าว ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลเป็น **องค์การบริหารส่วนตำบล** ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นภายหลังการประกาศใช้ **พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537**

- **วันจัดตั้ง:** ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 (อยู่ในกลุ่ม อบต. ชั้น 4 ในขณะนั้น) ตามข้อมูลจาก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

แหล่งที่มา

- กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 3.** กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. **หนังสือที่ สม 0003/100 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2552 เรื่อง ผลการตรวจสอบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีประกาศป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองทุ่งมะพร้าว ทับที่ทำกินราษฎรบ้านเกาะนก หมู่ที่ 2, 2552**
- มธุรดา ประสิทธิ์วงศ์. **การตั้งถิ่นฐานของเมืองในจังหวัดพังงาตั้งแต่พ.ศ. 2325 – 2475.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2564
- ระพี แม้นนทรรัตน์ . **การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะการชำระหนี้สินของสมาชิกนิคมสร้างตนเองท้ายเหมือง.** กรุงเทพฯ:กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2543
- เสมียนอารีย์ [ออนไลน์]. 15 กุมภาพันธ์ 2534 : โศกนาฏกรรม “แก๊ปไฟฟ้า” ระเบิดที่พังงา **อนุสรณ์เตือนใจ “ไทยมุง”**. แหล่งที่มา: https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_27760 , 2568

(7) ข้อมูลการประกอบอาชีพ

สภาพทางเศรษฐกิจของประชาชนในตำบล เป็นการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา และอาชีพทำสวนผลไม้เป็นหลัก สำหรับผลไม้ที่ปลูกเช่น เงาะ, มังคุด, ลองกอง นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่น ๆ อีก เช่น ทำสวนปาล์ม, ยางพารา, มะพร้าว , จำปาตะ , ทุเรียน , สะตอ สำหรับอาชีพทำไร่เป็นการทำไร่สับปะรด , ถั่วฝักยาว , แตงล้าน และสำหรับอาชีพที่นิยมทำอีกเช่น อาชีพเลี้ยงสัตว์ อาชีพประมงชายฝั่ง สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประชาชนค่อนข้างดี แต่ทั้งนี้รายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากการประกอบอาชีพดังกล่าวขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตในท้องตลาด และสภาพภูมิอากาศที่ไม่แน่นอน

หน่วยธุรกิจในเขต อบต.

- ปั๊มน้ำมันและก๊าซ 2 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม 2 แห่ง